

Võru mõisa härrastemaja

1783 – Riia kindralkuberneri krahv Browne'i esitisel loodi Kirumpää-Koiküllil nimeline maakond samanimelise maakonnalinnaga. Brown pettus siiski linna asukoha valikus ning kandis sellest ette keisrinna Katariina II-le, soovitades Vana-Koiola mõisast loobuda ja määrata uue maakonnalinna asukohaks Võru mõis, kuna seal on kaks järve, Võhandu jõgi ja mõisa härrastemaja, kuhu võis esialgu paigutada valitsusasutusi.¹

Härrastemaja täpset valmimisaega ei ole seni suudetud määrata. Tõenäoliselt ehitati hoone 1750. aastate algupoolel, pärast Võru mõisa eraldamist Väimela mõisast (1749). On teada, et suur osa vajalikust ehitusmaterjalist hangiti umbes 1,6 km põhja pool asuvast Kirumpää linnuse varemeist.²

1784 – Riik ostis parun Carl Ludwig von Mengdenilt 57 000 rubla eest ära Võru rüütlimõisa koos härrastemajaga ning viimane anti magistraadi ja kohtu käsutusse.³

1792 – Asutati saksakeelne linna segaalgkool, mille esimeseks õpetajaks oli Hannoverist pärit Johan Friedrich Brinkmann. Omaette koolimaja puudumise tõttu leidis kool peavarju mõisa kivist härrastemajas, mis aga oli 18. sajandi lõpus väga viletsas seisukorras. Kooli ülalpidaja oli Liivimaa hoolekande kolleegium.⁴

1797 – Pärast asehalduskorra likvideerimist jäid härrastemajja kohtuorganid, kool ja koolmeistri korter.⁵

1804 – 15. septembril avati Turu tn 1 Võru 3-klassiline saksa õppekeelega kreiskool.^{6, 7} Senine Saksa segaalgkool läks linna ülalpidamisele.⁸

1805 – Majas tehti kapitaalremont, sest osa lagesid oli kokku kukkunud ja koolmeistri korter varisemisohtlik.⁹ Maja anti tervenisti kreiskooli kasutada, maakonnakohus kolis välja.¹⁰

1809 – Kreiskoolile anti aiamaana kasutada Tartu, Aleksandri (praeguse Koidula) ja Väikese tänava vaheline maa-ala ning lehmalaudaks ilma vundamendita puust hoone.¹¹

1820 – Kreiskool muudeti 2-klassiliseks.¹²

1821 – Linn võttis kooli käest ära tüki maad pritsikuuri ehitamiseks.¹³

1828 – Koolimajale ehitati juurde vasakpoolne tiibhoone, nagu oli paremal poolgi, ainult uus ehitis oli põllukividest.¹⁴

1830 – Hoone ehitati B. Standeni plaani järgi ümber: maja kaotas segmentfrontooni ja kaksiktrepil, tänavapoolse ukse asemele paigutati aken ning sissepääs viidi hoovi poole.^{15, 16}

1836 – Rajati turupoolne paraaduks, mis asendati hiljem uuesti aknaga.¹⁷

1887 – Kreiskool reorganiseeriti 3-klassiliseks vene õppekeelega linnakooliks.^{18, 19}

1910 – Majale ehitati arhitekti Aleksei Kieselbaschi projekti järgi teine korrus, kuhu paigutati saal ja viis klassiruumi.²⁰

1913 – Linnakool muudeti Aleksander I nimeliseks kõrgemaks poisslaste algkooliks (4-klassiline).²¹ Kooli inspektor ja tegelik koolijuhataja oli Nikolai Alaksandrovitš Floru (hüüdnimega Bulba), kes elas õpetajana Võrus alates 1901. aastast.²²

1915–1917 – Kõrgema algkooliga samas majas tegutses sõja eest Võrru toodud Riia Aleksandri gümnaasium.²³ 1917. aasta septembris evakueeriti nii Aleksandri gümnaasium kui ka kõrgem algkool.²⁴

1917 avati lastevanemate toel eestikeelne poeglaste eragümnaasium 1915–1917 Võrus tegutsenud ja 1917. aastal koos teiste koolidega evakueerunud Polangeni (Palanga) gümnaasiumi ruumides Jüri tänaval.²⁵ 1918 anti see üle Võru Rahvahariduse Seltsile ja augustis sai kool ametlikud õigused. Novembris avati ka tütarlaste gümnaasium, kaks kooli ühendati 1929. aastal.^{26, 27}

1917 – Augustis alustas koolimajas tööd Punase Risti Võru osakonna haigla, kooli algus lükkus edasi.²⁸ Maja oli haigla kasutuses kuni 1920. aastani.²⁹

1920 – Sügisel toodi majja linna II segaalgkool (juhataja Paul Korrol), samas alustas tegevust ka Väimela põllutöökool.³⁰

1921 – Jaanuaris alustas tegevust õpetajate seminar, pidulik avaaktus peeti 13.03.1921.^{31, 32} Kuni 1921. aasta kevadeni töötas samas majas õhtuses vahetuses linna II segaalgkool, mis 1922. aastal kolis I segaalgkooliga (juhataja August Peterson) samasse majja Jüri tn 39.³³ Kuni 1922. aasta sügiseni töötasid seega Turu tn 1 majas koos kolm kooli.

1922 – Linna algkoolide õpilastest moodustati seminari harjutuskool, mille juhataks kutsuti senine I algkooli juhataja Anette Budkovsky. Harjutuskool tegutses esialgu seminari majas, 1923. aastal sai kõrvalmaja juurdeehitise ja teise korruse ning 1924/25. õppeaastat alustati seal 6-klassilise algkoolina.³⁴

1930 – 1. augustil õpetajate seminar suleti, majja toodi üle Võru linna I algkool ehk Petersoni kool (hilisem Võru I Põhikool).³⁵ Harjutuskooli puumaja sai enda kasutusse Võru Tööstuskool, 1933. aastal ehitati sellele laiendus praeguse Koidula tänavani. 1976. aastal valmis tööstuskooli ühiselamu.³⁶

1944 – Sõjasündmustes maja põles ja taastati veidi muudetud kujul.³⁷

1962–1965 – Kapitaalremondi käigus viidi hoone üle keskküttele ja rajati silikaattellistest juurdeehitis.³⁸

2014 – Võru I Põhikool kolis juunis pärast õppeaasta lõppu hoonest välja ning alustati renoveerimis- ja ehitustöid riigigümnaasiumi rajamiseks.³⁹

2015 – 31. augustil avatud renoveeritud mõisahoones ja uues juurdeehitises alustas tööd Võru Gümnaasium.

¹ Võru 150 aastat: koguteos Võru linna 150 aasta juubeliks. Toimetaja K. Ehrmann. Võru, 1934

² Merike Värs. Võru linna asutamine maakonnalinnana. Bakalaureusetöö. Tartu, 2013

http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/33459/Merike_Vars_bak2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y

³ Vt eelmine

⁴ Heino Melesk. Võru linna tekkimine ja arenemine 150 a jooksul. “Elule” kirjutatud arhiivandmete põhjal. 1934. Käsikiri Vana-Võromaa Kultuurikojas

⁵ Raimo Pullat. Võru linna ajalugu. Tallinn, 1984

⁶ Vt eelmine

⁷ Johannes Käis. Valge maja. Kooli-raamat. 2. trükk. Tartu, 2004

-
- ⁸ Heino Melesk. Võru linna tekkimine ja arenemine 150 a jooksul. "Elule" kirjutatud arhiivandmete põhjal. 1934. Käsikiri Vana-Võromaa Kultuurikojas
- ⁹ Raimo Pullat. Võru linna ajalugu. Tallinn, 1984
- ¹⁰ Heino Melesk. Võru linna tekkimine ja arenemine 150 a jooksul. "Elule" kirjutatud arhiivandmete põhjal. 1934. Käsikiri Vana-Võromaa Kultuurikojas
- ¹¹ Vt eelmine
- ¹² Raimo Pullat. Võru linna ajalugu. Tallinn, 1984
- ¹³ Heino Melesk. Võru linna tekkimine ja arenemine 150 a jooksul. "Elule" kirjutatud arhiivandmete põhjal. 1934. Käsikiri Vana-Võromaa Kultuurikojas
- ¹⁴ Vt eelmine
- ¹⁵ Regina Ausmaa. Maja, milles asuvad Võru hariduselu juured ... Võrumaa Teataja nr 103, 08.09.2012
- ¹⁶ Kultuurimälestiste riiklik register. Mälestis 5745 Võru kreiskooli hoone
<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument&action=view&id=5745>
- ¹⁷ Raimo Pullat. Võru linna ajalugu. Tallinn, 1984
- ¹⁸ Vt eelmine
- ¹⁹ Johannes Käis. Valge maja. Kooli-raamat. 2. trükk. Tartu, 2004
- ²⁰ Eesti mõisad: 250 fotot aastaist 1860-1939. Koostaja A. Hein. Tallinn, 2002
- ²¹ Raimo Pullat. Võru linna ajalugu. Tallinn, 1984
- ²² Hengo Tulnola. Tee ellujäämisele: taaralase Hengo Tulnola elu ja võitlus. Võru, 2005
- ²³ Võru Teataja nr 64, 14.08.1915
<http://dea.nlib.ee/JQ/fullview.php?pid=s293226&nid=84215&frameset=1>
- ²⁴ Võru Teataja nr 86, 09.09.1917
<http://dea.nlib.ee/JQ/fullview.php?pid=s299769&nid=84624&frameset=1>
- ²⁵ Võru Teataja nr 91, 21.09.1917
<http://dea.nlib.ee/JQ/fullview.php?pid=s299174&nid=84629&frameset=1>
- ²⁶ Võru teataja nr 61, 04.06.1932
<http://dea.nlib.ee/JQ/fullview.php?pid=s243408&nid=86292&frameset=1>
- ²⁷ Võrumaa nr 14, 06.05.1922
<http://dea.nlib.ee/JQ/fullview.php?pid=s264347&nid=201788&frameset=1>
- ²⁸ Võru Teataja nr 81, 29.08.1917
<http://dea.nlib.ee/JQ/fullview.php?pid=s302052&nid=84619&frameset=1>
- ²⁹ Johannes Käis. Valge maja. Kooli-raamat. 2. trükk. Tartu, 2004
- ³⁰ Vt eelmine
- ³¹ Võru Teataja nr 4, 13.01.1921
<http://dea.nlib.ee/JQ/fullview.php?pid=s305686&nid=84771&frameset=1>
- ³² Võru Teataja nr 28, 12.03.1921
<http://dea.nlib.ee/JQ/fullview.php?pid=s300113&nid=84795&frameset=1>
- ³³ Võru Teataja nr 106, 23.09.1922
<http://dea.nlib.ee/JQ/fullview.php?frameset=1&pid=s482774&nid=72287>
- ³⁴ Johannes Käis. Valge maja. Kooli-raamat. 2. trükk. Tartu, 2004
- ³⁵ Võru Teataja nr 96, 28.08.1930
<http://dea.nlib.ee/JQ/fullview.php?pid=s236238&nid=85999&frameset=1>
- ³⁶ Võrumaa Teataja nr 112, 03.10.2015. Võru tööstuskool 90
<http://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=vorumaateataja20151003.2.8.1&st=1&l=et>
- ³⁷ Eesti mõisad: 250 fotot aastaist 1860-1939. Koostaja A. Hein. Tallinn, 2002
- ³⁸ Merry Kalda. Õpetajana, õppealajuhatajana, direktorina Võru I Põhikoolis. 1997. Käsikirja koopia Võru Gümnaasiumi raamatukogus
- ³⁹ Võrumaa Teataja veebiväljaanne, 10.01.2013. Võru volikogu andis nõusoleku niinimetatud puhta gümnaasiumi rajamiseks
<https://vorumaateataja.ee/toimetus/63-viimased-uudised/6125-voru-volikogu-andis-nousoleku-niinimetatud-puhta-gumnaasiumi-rajamiseks>